

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1980/81:2

om återbetalning av äldre studielån

Motionen

I motion 1979/80:1640 av Lennart Pettersson (s) hemställs att riksdagen anhåller att regeringen vidtar åtgärder för att förbättra återbetalningsvillkoren för dem som har äldre studielån och för att uppnå större rättvisa i förhållande till de villkor som gäller för återbetalning av studiemedel.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från centrala studiestödsnämnden (CSN) som i sin tur har inhämtat yttrande från postgirot.

Gällande bestämmelser

Enligt beslut av 1973 års riksdag sammanfördes de centrala bestämmelserna i tidigare studiesociala författningar, bl. a. studiemedelsförordningen och studiehjälpsreglementet, till en gemensam studiestödslag. Samtidigt överfördes elever över 20 år på gymnasieskolan och andra gymnasiala skolor från studiehjälpsystemet till studiemedelssystemet, vilket senare system tidigare varit förbehållet studerande vid eftergymnasiala läroanstalter. De äldre eleverna i gymnasial utbildning hade dock intagit en särställning inom studiehjälpsreglementet så till vida att deras studiehjälp utgick i form av ett förhöjt studiebidrag och studielån. Studielånet uppgick vid ingången av år 1973 till högst 6 500 kr. per läsår.

Genom särskilda övergångsbestämmelser gjordes studiehjälpsreglementets bestämmelser om återbetalning av studielån tillämpliga även för framtiden i vad avsåg redan beviljade studielån.

Vid 1974 års riksmöte mjukades bestämmelserna för återbetalning av studiemedel upp. I samband därmed fick de som erhållit studielån enligt studiehjälpsreglementet vid vuxenstudier på gymnasial nivå möjlighet att omvandla lånen till studiemedel vid 1976, 1977 resp. 1978 års ingång. En förutsättning var att skuldbeloppet vid omvandlingstillfället uppgick till för dem, som dessutom hade studiemedel att återbetala, ett basbelopp och för övriga tre fjärdedels basbelopp.

Återbetalningsreglerna inom studiemedelssystemet bygger på principen att återbetalningen skall ske i fast penningvärde. Studiemedlen, som återbetalas med årliga avgifter, räknas varje år upp med högst 3,2 % genom ett regleringstal. I gengäld är studiemedlen räntefria. För studielånen enligt studiehjälpsreglementet sker däremot inte någon uppräknig, utan lånen löper med ränta, f. n. 9, 25 %. När det gäller villkoren för återbetalning finns skillnader mellan de båda stödformerna. Den avgift som studiemedelstaga-

ren skall erlägga vid återbetalningen är relaterad till inkomst och förmögenhet. För studielåntagaren, som återbetalar enligt en fastställd amorteringsplan som sträcker sig över högst 20 år, sker en individuell prövning av anstånd med amortering eller ränta. I regel medges inte anstånd med bådadera samtidigt. Möjligheterna till avskrivning är också generösare inom studiemedelssystemet.

Återbetalningen av studiemedlen administreras av CSN medan återbetalningen av studielånen administreras av postgirot.

Remissyttrandet

CSN, som inhämtat postgirots yttrande, anser i likhet med postgirot att frågan om förbättrade återbetalningsvillkor för den som har äldre studielån bör hänskjutas till studiestödsutredningen (U 1975:16). Enligt CSN:s mening är det inte lämpligt att nu aktualisera en genomgripande ändring av reglerna för studielånen som skulle ändra deras karaktär av räntelån. En sådan ändring skulle av många uppfattas som en försämring. Lånen är dessutom under snabb avveckling. Ett alternativ är emellertid att låta studielåntagarna frivilligt överföra studielånen till studiemedel enligt generösare regler än de som gällde åren 1976–78. Denna fråga kan enligt CSN tas upp till ny förutsättningslös prövning. Vidare bör detaljförändringar i återbetalningsreglerna för studielån såsom förbättrade anståndsregler och ändrade avskrivningsregler, bl. a. avskrivning vid 65 års ålder och avskrivning av räntedelen, övervägas.

Utskottet

Före den 1 juli 1973 erhöll äldre elever i gymnasial och motsvarande utbildning studiestöd i form av studielån enligt bestämmelser i dåvarande studiehjälpsreglementet. Fr. o. m. nämnda datum utgår studiestöd till elever över 20 år i gymnasial utbildning i form av studiemedel enligt samma bestämmelser som gäller för elever i eftergymnasial utbildning.

Studielånen återbetalas enligt fastställd amorteringsplan med lika stora årliga belopp. Lånen löper med ränta. Studiemedlen återbetalas med årliga avgifter. Studiemedlen är räntefria men skuldbeloppet räknas upp årligen med högst 3,2 %. För såväl studielånen som studiemedlen finns särskilda bestämmelser om anstånd med betalning och avskrivning av skuldbelopp.

Motionären pekar på att anstånds- och avskrivningsreglerna för studielånen är betydligt oförmånligare än de som gäller inom studiemedelssystemet. Konsekvenserna av villkoren för återbetalning av de äldre studielånen är i många fall så allvarliga att de inte kan anses socialt acceptabla. Motionären framhåller också att återbetalningen av studielånen är betydligt oförmånligare för låginkomsttagare än för höginkomsttagare. Han begär därför åtgärder i syfte att förbättra återbetalningsvillkoren för studielånen och

uppnå större rättvisa i förhållande till de villkor som gäller för återbetalning av studiemedel.

Utskottet ansluter sig till CSN:s uppfattning att en genomgripande ändring av reglerna för studielånen som skulle ändra deras karaktär av räntelån inte bör ske. Däremot anser utskottet att det finns anledning för regeringen att låta – t. ex. CSN – utreda möjligheterna att ändra villkoren för återbetalning av lånen så att de bättre anpassas till vad som gäller inom studiemedelssystemet. Det kan därvid också finnas anledning överväga om inte möjligheter ånyo bör ges att frivilligt överföra studielån till studiemedel.

Med det anförda, vilket bör ges regeringen till känna, anser utskottet syftet med motionen tillgodosett.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av motion 1979/80:1640 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 9 oktober 1980

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Nils Carlshamre (m), Margareta Andrén (fp), Doris Hävik (s), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Ralf Lindström (s), Gullan Lindblad (m), Lars-Åke Larsson (s), Elis Andersson (c), Martin Segerstedt (s), Arne Lindberg (c), Siri Häggmark (m), Arne Andersson i Falun (c) och Nils-Olof Gustafsson (s).

of the study. The results of the present study are in line with the findings of other studies (Eriksson et al. 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025).

The results of the present study are in line with the findings of other studies (Eriksson et al. 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025). The results of the present study are in line with the findings of other studies (Eriksson et al. 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025). The results of the present study are in line with the findings of other studies (Eriksson et al. 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025).

The results of the present study are in line with the findings of other studies (Eriksson et al. 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025).

The results of the present study are in line with the findings of other studies (Eriksson et al. 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025).